

A malomsoki aratónap, az élet napja

2018. június 30-án Malomsokon Aratófesztiválra gyűlt össze a falu népe. Az összegyűlt tömeg nagyságából és a várakozó hangulatból érezni lehetett, hogy volt már részük felemelő közösségi alkalomban. És valóban volt. Már az is években mérhető, hogy DVD-n mindenki számára látható a Malomsoki Lakodalmas, ez a falu népének hallatlan örömet szerző falusi lakodalmas nap, aminek megrendezését az ösztönözte, hogy fennmaradtak a lakodalmas szövegek a faluban, amiket jónak láttak rögzíteni. Ezért választottak fiatalokat párnak, vőfélyt, szülőket, akik az egykori lakodalmak mintájára eljátszották a lakodalmat, megvendégléssel, lakodalmas ételekkel, minden megtörtént és volt, ami csak előkíváncozott a múlt tárházából. Követte az eseményeket a falu apraja, nagya, részes akart lenni és lett is mindenki, és már a nap estéjén úgy emlegették az alkalmat, mint akik egy igazi lakodalomban táncoltatták meg a fiatalasszonyt.

A Malomsoki Aratófesztivál ugyanúgy a hosszas előkészületeké volt, mint a Lakodalmas, egy év alatt mindenki tehetett érte és hozzá egy kicsit, hogy az alkalom jobb legyen. S bármennyire is tűnik úgy, hogy a falu divatbemutatójának – mely a két rendezvény között került megrendezésre – nincs köze az Arató fesztivál minőségéhez, van.

És nem csak a személy miatt, aki az alkalmak szereplőinek ruházatáról szakszerűen gondoskodott, és a lakodalmas és a divatbemutató menyasszonyi ruháit meg is varrta, valójában egymásra épülő, folyamatos alkalommá lettek az egymást követő ünnepek. Malomsok rendezvényei Finta Tamás választásainak, figyelmének, felkészültségének, jó szemének köszönhetően olyan szereplők meghívására adtak lehetőséget, tevékenysége által a malomsokiak olyan mozgásra, fellépésre, a szerepléshez szükséges újabb készségekre tettek szert, amelyek nem jellemzik a falusi szereplőket. A mindig is közösségi falu közösségi alkalmain egyre népesebben voltak együtt, egy idő után nem csak a falusiak, és az igen kiterjedt baráti kör tagjai, de a más-falusiak is Pápa városáig bezáróan, de még azon is túlról, meg-megjelentek. Részt venni, együtt lenni kívántak. Malomsok rendezvényei igényesek és vonzóak.

Az Aratófesztivál elképzelhetetlen a búza nélkül, amit aratni lehesen, elvetették hát a malomsokiak, hogy 2018 júniusában legyen mit aratniuk. Az egyenesen álló, szép sűrű, tömött kalászu búzatábla megadhatta a lehetőséget, hogy az ünnepet megnyitó Fintáné Dóra Mária polgármester asszony elégedett hangon szólaljon meg.

Fintáné Dóra Mária, Malomsok polgármestere: Amikor elterveztük, hogy megrendezzük ezt az aratófesztivált, azzal a céllal tettük, hogy megmutassuk a fiataljainknak, hogy milyen nehéz munka volt a kézi aratás. Hajnalban kimentek a földekre, és késő estig dolgoztak a tűző napon. És ezt a munkát kitartóan és türelemmel végezték. A mindennapi kenyerüket jelentette a learatott búza, amiért nap mint nap imádkoztak.

Nevezhetném arató fesztivál helyett ünnepünket az élet napjának. Hiszen a búza az élet volt. Jelképezte az életet.

Malomsok lakossága – ezt már mindenki tudja – nagyon hagyományőrző. Hagyományápoló emberek élnek itt. A mai nap éppen ezért nemcsak a fiatalok számára lesz értékes, akik tanulni fognak belőle, hanem az idősebbeknek is, akik egy kicsit felidézhetik a fiatalkorukat, gyermekkorukat, és énekelhetik azokat a népdalokat, amelyeket annak idején, az ő életükről, az aratásról szólókat.

Megnyitó szavaim lezárásaként egy, az aratás minden mozzanatát sorra vevő szép verset szeretnék felolvasni, Benedek Elek: *Kis falumon néma csend ül* című versét. „*Kis falumon néma csend ül, / De a mezőn kasza csendiül, / Otthon csak a beteg maradt, / A többi mind*

búzát arat. // Merre nézek, kalásztenger, / Mindenfelé dolgoz ember: / Hull a földre verejtéke, / S szaporodik, gyűl a kéve. // Még a földön harmat csillog / A sarló, a kasza már ott villog. / Napfölkeltét meg se várva, / Kint van a nép a határba. // Csillagok tán földre szálltak? / Búzakereszteké váltak? / Ahány csillag nyári éjjel, / Annyi kereszt szerteséjjel. // Itt is, ott is csendül a dal, / S nincs vége az alkonyattal, / Együtt dalol ember, madár, / Daltól zeng az egész határ. // Hej, ez a dal! Nincs szebb ennél! / Mintha mennyországban lennél, / Nincsen ez kótára szedve, / Csak úgy terem a szivekbe. // Szívben terem, szívhez talál, / Minden szava az égbe száll / Hozzá, ki mindnyájunk atyja, / Ki az áldást osztogatja. // Száll az ének, száll az égbe, / A végtelen mindenségbe: / „Uram, kitől minden ered, / Áldott legyen a te neved!”

Fintáné Dóra Mária polgármestert Győrffy Balázs, a Nemzeti Agrárgazdasági Kamara elnöke követte megszólalásával, aki az ünnep díszvendégeként tisztelte meg a malomsoki aratófesztivált.

Győrffy Balázs: Tisztelettel köszöntök mindenkit az Aratónap alkalmából. Amikor aratásról beszélünk, az időpont, ami eszünkbe jut, az Péter-Pál napja. A malomso-

ki aratófesztivál időpontválasztása sem volt véletlen. A hagyomány szerint ilyenkor szakad meg a búza töve, ilyenkor lehet kezdeni aratni. Ami persze nincs mindig így, hiszen az időjárásnak köszönhetően előfordul, hogy később kezdődik az aratás, de tény és való, hogy Péter-Pál körül kerül rá sor. A gazdaemberek ekkorra tervezik, így gondolkodnak a betakarításról. Az aratásról, ami az egész éves munkájuknak a megkoronázása, befejezése. Amikor is értékké válik mindaz, amit előtte tettek. És ez különösen így volt a korábbi időszakban, amikor még nem kombájnokkal, hanem először még sarlóval, aztán kaszával végezték ezt a nagyon komoly munkát. Akkoriban ez egy közösségteremtő alkalom volt, hiszen senki nem egyedül végezte el ezt a munkát, hanem összefogva, közösen próbálták meg egy egész évre való ételmezt, életet összegyűjteni.

Ez az ünnep, amit ma ülünk, ez az alkalom, amin itt együtt vagyunk, ugyanezt a közösségteremtő alkalmat igyekszik megteremteni, átvenni, amit az aratás jelentett. Az a fejlődés, ami a technikában végbement – hogy nem sarlóval, nem kaszával, hanem már lassan olyan gépekkel végezzük, amiben már csak ülni kell, és már a kormányzást is elvégzi helyettünk

a technika –, azt eredményezte, hogy nem közösségi alkalom már a betakarítás, miközben az emberben továbbra is megvan az erre való lelki igény.

Bebizonyosodott ez akkor is, amikor pár évvel ezelőtt arra kértük a gazdákat, hogy adjon mindenkinek búzát. Nem pénzt, hanem búzát. Nem sokat, csak egy keveset. Mindenki, a Kárpát-medence különböző pontjairól. Hogy gyűjtsük össze, süssünk belőle kenyeret. Hogy megkóstoljuk, milyen annak a kenyérnek az íze, amelyik a Tisza forrásvidékéről jött vízzel készült, valahonnan hoztunk kovászt, sót, és a Kárpát-medence különböző pontjairól érkezett búzaszemekből készítettük a kenyeret. És nyilván, ebből egy sikeres program lett. Most már több száz mázsa búza gyűlik össze, és képesek vagyunk Bójte Csaba gyermekeinek a teljes búzaszükségletét, a lisztfelhasználását biztosítani.

Fontosak ezek a programok, fontosak ezek a pillanatok. Nem csak a munkáról szólnak, hanem mindazokról az értékekről, amit hoztunk magunkkal, ami az őseink lelkéből fakad, és ilyenkor mi magunk is megélhetjük azokat. Úgyhogy gratulálok a szervezőknek, és kívánom, hogy ez egy nagyon sikeres program legyen, amit még nagyon sokszor megélhetünk itt,

együtt. Azoknak, akik ma kaszál-
nak, és elvégzik a munkát, jó mun-
kát kívánok, és biztonsági okokból
egy kis aratópálinkát feltétlenül ja-
vaslok hozzá.

A beszédekot követően az össze-
gyűlték elindultak a búzaföldhöz,
a lovas hintóval a gazda és az Ag-
rárgazdasági Kamara elnöke Győr-
ffy Balázs mentek. Az asszonyok
csoportban, népdalokat énekelve
vonultak, és mindenki hálásan gon-
dolt Mészáros Ferencné Kató taní-
tó nénire, aki az egykori malomsoki
aratáshoz tartozó szövegeket ösz-
szegyűjtötte, összeállította, aminek
elmondására az aratók és segítők
vállalkoztak, és amiből igazi törté-
néssé kerekedhetett az aratás, igazi
jeleneteket nézhetek meg, élhettek
át az összegyűlték.

Először annak előadására került
sor, ahogy az aratógazda az arató-
ival felkeresi a gazdát, hogy arató-
szerződést kössenek.

Aratógazda: Adj Isten, gazd-
uram! Jöttünk megegyezni.

Gazda: Adjon Isten, nektek is.
Már vártalak benneteket.

Aratógazda: Hány hold aratni
valója van gazduramnak?

Gazda: Van 4 hold búzám, 2
hold rozs, 2 hold árpa, 2 hold zab
a lovaknak.

Aratógazda: És mit gondolt gazd-
uram? Mennyit szánt az aratásra?

Gazda: Mondjátok meg előbb,
ti mennyit gondoltatok. Aztán
majd megegyezünk.

Aratógazda: Hát, mi úgy gondol-
juk, mivel ilyen nagy területnél sok-
szor kell a kaszát megsuhintani, sok-

szor meghajolni, 5 mázsa kaszáson-
ként, a marokszedőknek 3 mázsa,
a kötözőknek is 3 mázsa. És minden
napra egy liter jó minőségű pálinka.

Gazda: Tyú, a mindenit! Ez bi-
zony sok lenne! Elviszitek az egész
termést! Én úgy gondoltam, a ka-
szások 4 mázsát kapnak, a marok-
szedők 3 mázsát, a pálinka rendben
van. Aztán ki teríti a kötelet? Ki
hordja a vizet? Mert szomjan biz-
tosan nem akartok veszni.

Aratógazda: Azt megoldjuk csa-
ládon belül.

Gazda: A gazdasszony meg ellát
benneteket jó ebéddel. Áll az alku?

Aratógazda: Jó, gazduram.
Megalkudtunk.

Gazda: Akkor kezet rá!

*Az ünnepen, éppúgy, ahogy egy-
kor, az aratás megkezdése előtt a
határban imát mondott a falu pap-
ja, s áldást osztott az aratni készülő
emberekre és eszközeikre.*

Weltler Gábor evangélikus lel-
kész: Az Úrnak szenteltek legyenek
ezek az eszközök, az Atya, a Fiú
és a Szentlélek nevében. Áldottak
legyenek mindazok, akik kezükbe
veszik és használják, hogy munká-
jukkal, fáradozásukkal Isten dicső-
ségét és embertársaik javát szolgál-
ják. Adja meg nekünk a mindenha-
tó és irgalmas Isten, hogy örömmel
és hálaadással éljünk javaival.

Isten szent népe! Az Úr áldjon
meg és őrizzen meg téged. Az Úr
világosítsa meg az ő arcát terajta
és könyörüljön rajta. Az Úr for-
dítsa az ő szent arcát tefeléd, és ad-
jon tenéked békességet. Így áldjon
meg titeket a mindenható és irgal-

mas Isten, az Atya, a Fiú és a Szent-
lélek. Ámen.

A pap áldásával megkezdődik a
munka, a kötélkészítéssel.

Aratógazda: Lássunk hozzá,
míg gyenge a búza.

A kötél harmatos búzából ké-
szül, nedvesen nem törik a szá-
ra. Régen ebből akár több száz is
készült egész napra, ami után fo-
gyasztották el a reggelit. A kaszálás
megkezdése előtt megitták az ara-
tópálinkát, így kezdődött az aratás.
Az aratópálinka oltotta a szomjat is,
gátolta a nagy verejtékezést is.

A malomsoki aratóbrigád 2 ka-
szásból, 2 marokszedőből, 1 kéve-
kötőből szokott állni, a maroksze-
dők általában nők. A kéve kialaku-
lásának rendje: az első kaszás utáni
marokszedő mellé került a kötélte-
ritő kötele, erre tette a marokszedő
a fél markot, majd a második kaszás
jött ugyanezzel, így lett egy egész
kéve, amit a kévekötő a kévekötőfá-
val kötött erősre, hogy ne oldódjon
ki. Egész délelőtt ezt a munkát vé-
gezték, majd dél körül összehordták
a kévéket a tábla legmegfelelőbb
helyére, hogy egy hirtelen jött zá-
por ne találja őket szabadon.

A malomsoki aratófesztiválon
egy jelenet a gazdaasszony megje-
lenésével aratott sikert humorával:

Gazdaasszony: Jöttem megnéz-
ni, hogy haladtok a munkával, jö-
het-e az ebéd?

Aratógazda: Nem úgy van az,
hogy megnézem!

(Megkötözik a gazdasszonyt.)

Aratógazda: Egy nagy üveg bor a szabadság ára!

Gazdaasszony: Jaj, Istenem, mit csinálnak velem? Jaj, jaj, rab lettem! Jaj, szegény családom, drága uram, mi lesz most veletek? Váltásdíjért küldhettek? (Asszonyokhoz:) Fussatok, hozzátok azt a bort! Ne is egy üveggel, egy kosárral!

Kocsmáros: Jövök már, jövök, drága komámasszony! Már itt is vagyok! Kiváltalak, édes szentem! Bár gazduram örülne, ha tovább itt maradnál, de majd meggyőzzük, hogy így van ez rendjén.

Gazdaasszony: Elég a szóból! No, asszonyok, hozzátok az ebédet!

Az ebéd kaszásleves. Közben falubeli asszonyok jönnek, az elmaradt fejeket szednék össze kisállataiknak, hogy az új búza védje őket a betegségtől, veszedelemtől. Az aratógazda az ebéd alatt fiatalokkal összegyűjteti gereblyével az elmaradt búzaszálakat, „kell a kusza a keresztnek alá”.

Ezt a munkát nagybögözésnek nevezték, mert a nagy gereblyével (nagybögővel) húzták össze a marokszedésnél elmaradt búzát, amit az állatok takarmányozására fordítottak, és ha még maradtak volna búzaszemek a tarlón, a libapásztor gyerekek azért hajthatták rá a libákat legelni, egy búzaszem se veszzen kárba.

Az aratók ebédje alatt az asszonyok éneke: Ess eső ess, holnap délig ess / Péter Pálra, aratásra messze elsiess! / Hej aratás, aratás, nagy ehethék a kaszás / Éhes a marokszedő, hát még a kéveköttő / Delet harangoznak, jó ebédet hoznak / Ebédhordó légy ügyes, ne lotyogjon a leves / Ki se hűljön, úgy siess!

Estig újra folyt aratónapokon a munka, közben, általában a déli pihenő végén megalapították a kaszákat, hogy a délutáni munkához élesek legyenek. Közben a többiek képélnek. Egy kepe vagy kereszt 17 kévből áll. Kereszt alakban 4-4

kéve kerül szorosan egymás fölé, feles részével befelé, egymást takarva, védve a szemet a beázástól. A kész kereszt befejező kévéjét, amit papnak hívnak, a kereszt tetejére rakják fel, ez védi az egész keresztet.

Az aratógazda a kereszt készítésénél (később a kaszálásnál is, és voltak vállalkozók, az Agrárgazdasági Kamara elnöke is) a vendégeket hívogatta segíteni, és egy eset felelevenítve is elhangzott:

– Vigyünk be két kévét zsúpnak a Mari néni tyúkójára!

Az utolsó kévéket bevitték magukkal, és zsúpot készítettek belőle. A régi időkben nem nád fedte a lakóházak tetejét, hanem zsúp. És ha maradt, a háziállatok ólját is zsúp borította, ahogy egy népdalunk tanúskodik róla: „A házunk tetején zsúpfedél van...” A zsúp úgy készült, hogy cséphadaróval kiverték a fejből a magot, a megmaradt búzaszálát összekötötték kis csomókba, és az ment a tetőre.

A kivert búzamatot kiszélelték kézi rostával, az aratás befejező mozzanata a búzakéve és a búzacoszorú átadása volt a gazdának, aki az ajándékot átveve az elvégzett munkát kifizeti, majd engedélyt ad a mulatásra, bálra.

A Malomsokon megőrzött szöveg szerint:

Marokszedő: Hoztuk az új búzából készült koszorút. Köszönjük a jóságát, hogy a gazdánál arathattunk, megvan az évi kenyérünk. Köszönjük a bőséges rólunk való gondoskodást. Kérjük a Mindenhatót, hogy áldja meg egész háza népét egészségben. Átadjuk a koszorút, egy vidám vers érte a járandóság.

Gazda: Mondjak verset? Hű, az nehéz lesz, de megpróbálom. „Va-

*lamennyit ugrik éltében a szarka,
/ Valahányat billent annak tarka farka,
/ Valahány szarkának farka tolla tarka,
/ Oly sokáig tartson a szerencse marka!
/ Isten éltesen sokáig!”* A búzacoszorút ide felakasztom, hadd lássa mindenki. Kezdődhet a vigalom!

Malomsokon az aratást követően az alkalomra megalakult helyi tánc csoport aratta a legnagyobb sikert, táncaikat a malomsoki, pápai óvónő Kiss-Sarcevic Marianna tanította be. Maga is együtt járta a csoporttal, a polgármester asszony-nyal és a Malomsoki Nyugdíjas Őszirozsa Nyugdíjas klub tagjaival együtt, akik az aratást is eljátszották. A falusi asszony tánc csoport műsort nyitó és záró tánca között olyan táncpár táncolt a színpadukon, mint a korábban a Honvéd táncgyűttes férfi szólótáncosa a feleségével, aztán a Kemenesmagasi Citerazenakar és Kórus, híresen jó pedagógus vezetőjével, és közben szerepeltek a falu nagyszerű színvonalon hangszeren játszó diákjai.

Hazafelé az Aratófesztiválról vagy a „Hogy a csibe, hogy? – Majd megmondom, hogy”-ot énekeltek a malomsokiak, vagy a „Három lábú görbe szék”-et, ezekre az énekekre táncoltak a malomsoki asszonyok, és fülbemászó dallamuk, és minden kezdő tánc csoportnak ajánlott rá való táncuk, a játékos és végtelenül kedves, napokig mindenki-ben eleven maradt.

Három lábú görbe szék, görbe szék, görbe szék, / Ez a kis lány jaj, de szép, jaj, de nagyon szép! / Kettő dobogás, három tapsolás, / ne neves, ne neves, / mert megtudják, hogy szeretsz.

NAGYNÉ TÓTH RÉKA (Pápa, 1983): Malomsokon nőtt fel, és jelenleg is itt él a családjával. A középiskolát Pápan végezte, majd közgazdaságtani és számviteli tanulmányokat folytatott Veszprémben, illetve Sopronban. Az elmúlt években főként a szakmájához kapcsolódó területeken dolgozott, majd kulturális közfoglalkoztatottként folytatott kreatív tevékenységet. Így készült érték-társasjáték Malomsokról, s részt vett a *Diák átrándulás* módszertanának kidolgozásában.